

DOI 10.36074/grail-of-science.17.02.2023.106

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СТУДЕНТАМ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ, ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ ПОВІТРЯНИХ ТРИВОГ, ВІДКЛЮЧЕНЬ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ТА НЕСТАБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Мішаровський Руслан Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри футболу, факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

Матвієнко Михайло Іванович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри футболу, факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

Хоружева Леся Євгенівна,

Старший викладач кафедри української та іноземних мов

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

Юнак Вікторія Георгіївна

Старший викладач кафедри української та іноземних мов

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

Анотація: у статті освітлено практичний досвід авторів в організації навчальних заходів в умовах військового стану, екстремальних ситуацій повітряних тривог, відключень електроенергії та нестабільного зв'язку; представлено бачення особливостей подання навчальних матеріалів та організацію самостійного формування студентами умінь та навичок.

Ключові слова: викладання, навчальні дисципліни, студенти, повітряна тривога, нестабільний зв'язок, небезпека, ризик, психологічна допомога

В процесі створення вступної частини для даної публікації нами здійснено перегляд вступних частин публікацій 2021 року, які розкривали проблеми

безпеки особи та особливостей формування умінь самозахисту. Вони характерні загальним типовим змістом тез: «Динаміка позитивного росту економічних, соціальних, демографічних показників розвитку будь-якої країни залежить від багатьох факторів впливу...» [1]; «Безпека особи як категорія впливу на динаміку економічних, професійних, соціальних, побутових та інших факторів дії на прогресивний розвиток суспільства є...» [5]; «Сучасний етап суспільних відносин в Україні, характерний перерозподілом економічних ресурсів, виникненням соціальної нерівності та політичною нестабільністю, психологічними деструктивами через утворення новітніх умов соціального існування пов'язаними з розповсюдженням вірусних інфекцій зумовлює зростання кількості соціальних міжособистісних конфліктів, між групових суспільних конфліктів, погіршенням криміногенних показників» [4].

З огляду на констатацію суспільних проблем минулих часових періодів та поглядів на особливості їх розв'язання в порівняльних характеристиках із сьогоденною ситуацією в Україні, вступну частину даної публікації, в нашому баченні, слід сформулювати лаконічною фразою: «Не діждуться! Все, що не призводить до летального результату, робить нас сильнішими!»

Предметом для обговорення є питання особливостей організації освітнього процесу у закладах вищої освіти в умовах військового стану, екстремальних ситуацій повітряних тривог, відключень електроенергії та нестабільності зв'язку.

Ситуація повномасштабного вторгнення окупаційних військ в Україну створила умови для переосмислення форм, засобів та методів освітнього процесу, корегування змісту навчальних матеріалів, внесення окремих психологічних методик для зосередження уваги студентів на процес навчання.

Узагальнити характерні умови навчання можна описом он-лайн заняття в період бойових дій в районі Києва. На зв'язок в процесі лекції «Основи атлетизму», вийшов студент, який в минулому (період мирного часу) досить не активно відвідував навчальні заняття. Після опитування студентів про самопочуття, можливість підтримувати зв'язок та стан безпеки, виявилось, що він знаходиться в шкільному бомбосховищі в місті Ірпінь (район активних бойових дій). Нами було рекомендовано йому відлучитись від заняття і зайнятись організацією власної безпеки. Але такі рекомендації були категорично відхилені. Хлопець пояснив, що живе у бомбосховищі вже три дні, допомагаючи тим, хто потребує допомоги, а зараз і в подальшому хоче вчитися, а також дуже жалкує, що пропускав навчальні заняття у минулому. Студентам було дозволено залишати електронну навчальну платформу в залежності від стану безпеки і, в зв'язку з цим, через короткий час в навчальній взаємодії залишились Він і лектор. Оскільки до чергування у бомбосховищі залишалось ще 4 години, студент попросив не переривати зв'язок. Лекція продовжувалась 6 годин (замість двох за розкладом).

Слід зазначити, що при опитуваннях у вступній частині навчальних занять відмічались випадки, коли студенти свій стан пояснювали, що не вбачають сенсу продовжувати навчання і, навіть, сенсу «подальшого життя». І хоча такі заяви мали поодинокі характер, екстремальність ситуації створила умови для переформування тематичних навчальних занять в суміщення їх з впровадженням методик психологічної адаптації та консультацій щодо

врівноваження психологічних станів. Заходи психологорегулятивного впливу можуть займати від 20% до 40%, а в деяких випадках – до 60% навчального часу. Такі психологічні мікрохвилини або паузи доцільно організовувати у вступній частині навчального заняття, заповнювати ними перехідні моменти від теми до теми і т.і. В заключну частину навчального заняття рекомендується включати бесіди про мирне майбутнє, необхідність та значення для держави висококваліфікованих фахівців; актуальність у бездоганному виконанні своїх обов'язків кожного члена суспільства. До тем для обговорення можуть бути віднесені: «Небезпека як явище, процеси, об'єкти, речі, їх властивості – поняття тимчасове»; «Три координатні погляди на поняття «Ризик»: 1) як міра очікування невдачі, неблагополуччя в діяльності й існуванні; 2) як дії в небезпечній ситуації щодо реалізації небезпеки та її вияву; 3) як стан, при якому може статись щось непередбачене, небажане». У розкритті тем нами рекомендовано освітити класифікацію небезпеки за видами реальної дії на поведінку особи: *потенційна* (виникає при будь-якому можливому контакті з негативними якостями об'єктів чи суб'єктів, або у важко передбачених умовах і реалізується, як правило, у формі надзвичайних ситуацій, захворювань, травм, поранення, загибелі); *провокована* (виникає внаслідок прояву окремих особистісних негативних якостей особи (агресивність, грубість, жорстокість, пиха, гонор) і відповідної протиправної реакції на них з боку інших осіб); *реальна* (наслідок несприятливої динаміки ситуації з реальними факторами загрози життю та здоров'ю); *уявна* (результат перебільшення чи хибної оцінки негативних якостей ситуації, поведінки окремих осіб, транспорту, споруд, тварин, хибного тлумачення мовних повідомлень) [6]. Усвідомлення загальних знань про характер небезпеки і ризику, сформованість умінь студентів класифікувати особливості екстремальності реальної ситуації має створити умови для психологічного особистісного протистояння загрозам, зменшення рівня «панічних атак», контролю за власною свідомою поведінкою, зосередження уваги тих, хто продовжує навчання на освітньому процесі. Такі умови ставлять додаткові вимоги до викладача вищої школи [2], додають необхідність освоєння психологічних технологій та впровадження їх у викладання предметних тем навчальних дисциплін.

До основних рекомендацій студентам від викладача в моменти екстремальних ситуацій слід віднести: 1) приймайте активну участь у наданні допомоги, навіть тим, хто цього не потребує (це сформує внутрішню установку про актуальність власного існування, додасть впевненості у власних силах); 2) регулярно виконуйте фізичні вправи оздоровчого характеру (навіть у обмежених просторових характеристиках приміщення реально здійснювати самостійно розроблені комплекси фізичних вправ [3]); 3) виконуйте комплекси психологічної саморегуляції (за типовими схемами психотренінгу; загальних основ аутотренінгу та методик релаксації; методик самонавіювання; методик особистого ритму діяльності; прийомів подолання болю і страху; методик впливу на біологічно активні точки; прийоми психологічного захисту від сугестивного впливу; прийоми формування вольових зусиль [6]); 4) через усвідомлення необхідності для відбудови країни висококваліфікованих кадрів, зосередьте увагу на предметному вивченні навчальних дисциплін.

Висновки. Таким чином, вищезначені аспекти можуть стати основою для розробок навчальних форм, засобів та методів, оптимізації педагогічної щільності освітнього процесу, які у раціональному збалансуванні можуть бути реалізовані в ситуаціях екстремальності, небезпеки і ризику. А наукове обґрунтування методичних розробок цивільної особи до адекватної поведінки в умовах надзвичайних обставин, ризику та вирішення проблем самозбереження в процесі протистояння небезпеці вимагає ретельного вивчення, збалансованої пропорційності різних напрямів освітньої підготовки [6].

Список використаних джерел:

- [1] Дідковський В.А., Масенко Л.В., & Матвієнко М.І. (2021) Бачення особливостей подання навчального матеріалу дисципліни «Основи самозахисту» для студентів закладів вищої освіти в частині (модулі) психологічної підготовки. *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2, pp.148-51), March 12, 2021. Vilnius, Republic of Lithuania: European Scientific Platform DOI 10.36074/scientia-12.03.2021*
- [2] Матвієнко М.І., Масенко Л.В. & Адирхаєв С.Г. (2021) Особливості наукового стажування викладачів закладів вищої освіти України в закордонному університеті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Випуск. 3 К(131) 21. 2021, 266-271. 271 DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3К(131).65.*
- [3] Матвієнко М.І. (2017) *Формування умінь та навичок до самостійних занять фізичними вправами студентів педагогічних університетів* (Дис. ... канд..пед. наук: 13.00.02.(Фізична культура – основи здоров'я). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, Україна.
- [4] Омельчук О.В., Матвієнко М.І., Масенко Л.В. Погляди на техніку безпеки в процесі спеціальної фізичної підготовки в освоєнні дисципліни «Основи самозахисту» студентами закладів вищої освіти. *Scientific Collection «InterConf», (44): with the Proceedings of the 8 th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century» (March 6-8, 2021).Ottawa, Canada: Methuen Publishing House, 2021. 784 p. P.211 - 218*
- [5] Решко С.М., Матвієнко М.І. & Масенко Л.В. (2021) Розгляд загальних характеристик заходів фізичного впливу в процесі спеціальної фізичної підготовки студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Основи самозахисту» *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 3), Cambridge, March 19, 2021. Cambridge-Vinnytsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform, 2021. С. 113 – 115. DOI 10.36074/logos-19.03.2021.v3.32*
- [6] Хасанов М.Х. & Матвієнко М.І. (2021) Психологічна підготовка як компонент оволодіння студентами закладів вищої освіти основами самозахисту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Випуск. 2 (130) 21. 2021, 122-126. DOI 10.31392/NPU – nc. Series 15. 2021.2(130).27*